Број 124. У Новом Саду, у суботу 7. (20) јунија 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот

Чек-конто 12008.

Слом бечке политике у Албанији и Румунији.

Више од 200 година води Беч бригу о Албанији, за коју су жртвовани силни милијони. Пожаревачким уговором о миру између Аустрије и Турске осигуран је Бечу протекторат над католицима у Албанији. Од тога доба трошила је Аустрија силне паре на размажене Арнауте, док их није сасвим покварила. Подигла им је цркве, слала бискупе и фратре, подмићивала их и гурала да дижу устанке, кадгод је то било у интересу бечке политике. Али откад је уједињена Италија, није више Беч једини господар Албаније. Италија је такође развила силну агитацију и просула новац међу арнаутске разбојнике. Аустрија је била принуђена да склопи са Италијом уговор ради заједничког рада у Албанији. На основу тог уговора никнула је после турског слома „самостална“ Албанија...

Познаваоци прилика у Албанији знали су, да Арнаути нису зрели за самосталан државни живот. Али тврдоглавство бечке дипломације хтело је да има Албанију као савезника против Срба. Зато су жртвовани силни милијони, да се постигне истакнута циљ. Бечки листови уздизали су Арнауте као „дивну“ націју, која гори од жеље за слободом. Хвалили су Арнауте као непобедиве јунаке, који ће чуда стварати. Већ су унапред уживали, како ће Албанија у друштву са Бугарском скршити Србију. Рачунали су као у воску, да ће Албанија имати 100.000 храбрих војника, који ће бити страх и трепет Србима...

Беч је пливао од радости, када је у Драч дошао кнез Вид. Али он и данас још није господар Албаније, него само драчки кнез, кога силом подржава Европа, а питање је, да ли ће се моћи да одржи и у Драчу. Арнаути вичу: Не треба нам Албанија! Напоље с кнезом Видом! Аустријски и немачки официри помажу кнезу, али усташи су ипак јачи. Аустрија је довела у помоћ кнезу своје Малисоре и Миридите, али су их усташи поклали. Пренк Биб Дода непрестано јавља, да долази с војском, али никако да стигне! „Наје Фраје Пресе“ назива сада Арнауте „дивљом“ хордом, док су јој пре били „дивна“ и „храбра“ нација! „Пестер Лојд“ пише, да је кнежева војска чудна — и гора, него што се могло замислити. Малисори нису хтели да пођу у рат пре него што је кнез с њима склопио уговор! У одређено време нису стигли на заказано место, а када су усташи почели да пуцају, ти „јуначки“ Малисори стругнуше и оставише топове, које су аустријски и немачки официри морали да довуку у Драч. С топовима су их терали у бојну линију...

То не пишемо ми, него „Пестер Лојд“, а по мишљењу неких Немаца Малисори су убили пуковника Томзона. Према овом покору у Албанији Аустрија је немоћна, а Италија јој свуда подмеће ногу. И талијански су листови већ сити Албаније, па траже да Европа начини реда, јер иначе може доћи до рата између Италије и Аустрије. Све то сведочи, да је Албанија постала права незгода за Европу, нарочито за Беч и Рим. Тако то бива, кад се тера инат, а ко сеје ветар, жање буру. У Бечу виде већ, да се Вид не може одржати у Драчу, па изјављују жељу, да се на албански престо доведе бугарски краљевић Ћирило, али од тога неће ништа бити. Србија и Грчка не могу на то пристати ни у ком случају. Шта ће даље бити, видећемо, али да је бечка политика у Албанији претрпела слом, то већ види сав свет. Она се уздала у Малисоре и Миридите, али доказало се, да су кукавице и да су вечито „гладни новаца“. Томе се не треба чудити, јер су их научили, да све раде за новац. Кнез Вид још није завео порезу, па су се ипак побунили Арнаути против њега, а шта ће тек бити, кад се буде од њих тражила и пореза?! И догађаји у Албанији показали су, да је др. Владан Ђорђевић имао право, кад је недавно рекао допаснику „Аграмер Тагблата“, да у 20. веку политику воде народи, а не црква, а у Бечу се још увек руководе црквеном политиком. За љубав католичких Малисора и Миридита хтели су силом да створе Албанију, па им се она обила о главу!

У исти мах, кад и у Албанији, претрпела је бечка политика слом и у Румунији. Састанак руског цара са румунским краљем у Констанци запечатио је савез Румуније са Русијом. Румунски краљ је у својој престоној беседи славио тај догађај, а ниједном речју није споменуо Аустрију, с којом је до јуче Румунија била у најбољем пријатељству. Један француски лист изнео је узроке, зашто је Румунија прекинула са Бечом. По уговору, који је 14. августа 1880. склопљен између Аустрије и Румуније, дужна је била Румунија да помаже Аустрију у њеним тежњама на Балкану. У колико би Аустрија успела била, да загосподари западним делом Балкана (где живе Срби) све до Солуна и Валоне, обвезала се, да Румунији уступи Ердељ, један део Баната и Буковину. Тај је уговор склопљен у Ишлу, а потписали су га, према тврдњи француског листа, у име Аустрије владар Фрања Јосиф и тадашњи министар спољних послова, барон Хајмерле, а у име Румуније краљ Карол и министар Боереску. Осим тога постојала је војна конвенција, која се обнављала сваке године, али кад је Аустрија прошле године отворено стала на страну Бугарске, онда су Румуни видели да су изиграни. Зато 15. јунија прошле године није обновљена војна конвенција, а одмах затим је отказан и савезни уговор са Аустријом.

Један мађарски лист тврди, да овај уго-

ПОДЛИСТАК.

ЕПИЗОДА СА СКЕРЛИЋЕМ.

Добри др. Бошко Петровић замолио ме једног дана да посетим с њиме српске академике ради приказа старинских српских књига, које је скупио по Барањи. Тога ради дођосмо из Новог Сада у Београд и посетимо прво С. академичара и бившег председника владе. Покојни Бошко понео је собом осам комада књига, међу којима су биле две врло важне. Наиме Душанов законик и најстарија српска граматика. За Душанов законик сагласио се С. академик са професором Јагићем да је боље и опсежније редигован и од најбољег, који до данас имамо, а за српску граматику, да је старија, опширнија и правилнија од најстарије коју до данас имамо. Замислите срећу нашег Бошка кад је тај суд чуо! Бошко је том приликом предао и своју студију: „Из старе српске књижевности“, која је те књиге приказивала са научног гледишта. Академик и Бошко дуго су прегледали студију и објашњавали се. Из неких облика закључивали су доба постанка књига, а и налазили су неке нове — досада незапажене облике. Разговор се водио живо и тако зналачки, да је заинтересовао и мене лаика. У том наиђе др Јован Скерлић. Отпочела је изнова цела тема и прегледање књига. Расправа и обавештавање узело је живљег маха. Господа су се толико задубила, да сам помислио да томе неће бити никада краја. Мени, лаику поновљена тема постаде досадна, — да ме није женирало био би загребао. Остао сам до краја. При крају се повео други разговор.

Др. Јован Скерлић распитивао се за наше прекосавске књижевнике, па чак и за неке, за које ни ја ни покојни Бошко нисмо знали да су књижевници, а тврдо сам уверен да нико ни од вас преко не зна да су књижевници — сем ако нису календаре уређивали. Истину, да вам кажем мене је то јако изненадило и ја сам значајно погледао вредногa и умногa Скерлића, али сам се уздржао. Затим се др. Скерлић распитивао за једног професора-песника, а врло се ласкаво изразио о њему и његовим песмама.

— Много хваљен а слабо читан, добацим дру Скерлићу узрујано.

Др. Јован Скерлић погледа ме изненађено и мало се замисли. По том је прелазио с предмета на предмет и са књижевника на књижевника. За Јашу Томића није имао речи.

Одједном С. академик запита: Шта ради Јаша Томић?

— Слабо хваљен а много чатан, пребацим оправдано.

Др. Јован Скерлић погледа ме јаче својим крупним очима.

— Много истине има у Вашим речима и Вашем гласу, рече др. Јован Скерлић.

Ја мислим и верујем, да је др. Јован Скерлић том приликом први пут чуо и осетио да има интелигената, који га поштују и цене због вредноће и талента али га и осуђују због извесне пристрасности. — — — — — — — — — — —

После тога дуго нисам био са умним Скерлићем.

Дођоше и балкански заплети. Наступила је мобилизација. Нисам баш престар, треба да сам тамо, можда ћу требати, помислим, и одем у Србију.

После дужег времена нађем се са дром Јованом Скерлићем у библиотеци народне скупштине. Већ се хтедох преставити — када ми рече:

— Причекајте, само мало, да, шта ради Јаша Томић? и ту се пријатељски насмеја у знак сећања.

— Одужује се Српству пребирањем великих догађаја, одговорим.

— И ја сам се према њему одужао, каже Скерлић, и то пре ратова и његових најновијих заслуга. Без сумње сте читали.

Оправдан прекор има своју моћ.

Никола Марковић.

Избор и означавање циља у рату.*

Обзиром на боју нове униформе може се рећи, да је нова боја одеће у многоме отежавала да се циљеви лако уоче и у опште да их је чинила теже приметним. Сравњујући видљивост турске униформе са уочљивошћу бугарске, према искуству из оба последња рата долази се до закључка: да је много лакше било уочити Турке по Бугаре.

Боја турске походне униформе ближила се више суро црној (шињели) и тамно зеленој (блузе и чакшире) и доста се јако одвајала од боје околних земљишних предмета, док се међутим боја бу-

* Из београдског „Ратника“ преносимо ове занимљиве белешке. — Ур.

вор није био искрен и да је Румунија требала да помогне Аустрији у њеним тежњама, а после би гурнула Мађаре на Румуне, да не би морала испунити своју обавезу. Можда је и тако, како пише тај мађарски лист. Међутим очевидно је, да Беч стално прави уговоре против Србије. Зато помаже Бугарску, а због тога је створио и Албанију. Пензионисани ђенералштабни капетан, Силађи, пише пак отворено, да се Беч није одрекао својих освајачких планова на Балкану и позива Мађаре да ту политику потпомажу, јер ће иначе и они пропасти. Он зна, шта у Бечу мисле, па зато и пише тако, али велико је питање: хоће ли Беч моћи да изведе своје планове после слома своје политике у Албанији и Румунији?!

Пећска и карловачка патријаршија.

Чланак бечког „Цајта“ о плановима грофа Тисе са уређењем српске народне црквене автономије изазвао је „Пестер Лојд“, да проговори у тој ствари. За тај се лист зна, да стоји у вези са угарском владом и бечким министарством спољних послова, па би према томе могао знати, који су прави планови грофа Тисе и Беча. Али задаћа томе листу није да изнесе истину, него да прикрије праве бечке планове, ако се пре времена дозна за њих.

„Пестер Лојд“ пре свега пориче, да Тиса жури са избором карловачког патријарха пре него што се у Цариграду реши питање о успостави српске пећске патријаршије. Да би ту своју тврдњу учинио вероватном, истиче „Пестер Лојд“ да је Тиса почео да преговара са посланицима српске самосталне странке и владикама пре него што је српска влада почела да преговара са цариградском патријаршијом. Али ова тврдња није тачна. Српска влада почела је да преговара са цариградском патријаршијом чим је склопила с Турском уговор о миру, а Тиса је тек недавно почео да преговара са самосталном странком.

Узалудно се „Пестер Лојд“ мучи, да прикрије оно, што се не може прикрити. Мало му вреди и тврдња, да српска православна црква нема ничега заједничког са православним црквама ван Аустроугарске. Иако је српска православна црква у карловачкој митрополији автокефална, то не значи, да је она прекинула све везе са осталим православним црквама. Она је у духовној вези са свима православним црквама, јер је православна црква једна, саборна и апостолска црква. Стога она има пуно заједничких ствари са осталим црквама.

Гледе босанске српске православне цркве учинио је „Пестер Лојд“ ипак неко признање, које потврђује писање бечког „Цајта“. „Пестер Лојд“ признаје, да је непријатна ствар, што је босанска српска православна црква још увек у вези са цариградском патријаршијом, али о тој ствари решаваће се касније, — она је cura posterior. Дакле ипак ће се решавати и о вези босанске српске православне цркве са цариградском патријаршијом касније. И бечки „Цајт“ није тврдио друго, него да се Тиса жури са избором карловачког патријарха пре успоставе пећске патријаршије, али да се већ воде преговори између Пеште и Беча и гледе уређења односаја босанске српске православне цркве према карловачкој митрополији.

То смо и ми тврдили много раније него „Цајт“. Зато смо и истицали, да је питање успоставе пећске патријаршије врло важно за Беч, јер је с тим у вези и питање босанске цркве. Ако се успостави пећска патријаршија, онда се мора одлучити, под чију врховну управу треба да потпадне босанска црква, јер после тога не би могла да остане у вези са цариградском патријаршијом, пошто је српска православна црква у Босни и Херцеговини до укидања пећске патријаршије била под управом српскога патријарха у Пећи. Она је са целом пећском патријаршијом прешла под управу цариградске патријаршије. Чим цариградска патријаршија врати права пећске патријаршије, вратиће се и српска православна црква у Босни и Херцеговини под управу пећске патријаршије.

„Пестер Лојд“ признаје, да је то питање cura posterior и да ће се после попуњења столице карловачког патријарха оно морати да реши, а признао је и то, да је веза српске православне цркве у Босни и Херцеговини са цариградском патријаршијом једна невгода. Па зато се баш и жури Тиса да реши питање српске народне црквене автономије, да би се под новим патријархом могло да расчисти и питање о срп. прав. цркви у Босни и Херцеговини. Чим цариградска патријаршија дозволи успоставу српске патријаршије у Пећи, ово питање постаће врло важно. Беч жели да га реши што пре; стога је свакако и бечка дипломација утицала код цариградске патријаршије, да не реши питање о пећској патријаршији, а она је могла утицати, јер има чим да застраши патријарха (укидањем годишњег приноса за босанску цркву.)

Питање српске православне цркве у Босни и Херцеговини има везе са избором патријарха у Карловцима, јер није искључено, да босанско-херцеговачка црква прекине везу са цариградском патријаршијом и да се прикључи карловачком патријарху, за кога су многи аустријски историчари и политичари тврдили, да је наследник пећских патријарха. Ту задаћу има да изврши сарајевски митрополит Летица, који ће евентуално собом донети у Карловце босанско-херцеговачку цркву као мираз. Није искључено, да ће Беч прогласити карловачког патријарха правим наследником пећских патријарâ, позивајући се на мишљење историчара, који су то доказивали. Није искључено да се жури са извађањем тога чана пре него што се у Цариграду реши питање пећске патријаршије. Димовић и Летица помажу Бечу у томе послу, а самосталце су упрегли у своје тељиге.

Има још један начин за решење питања српске православне цркве у Босни и Херцеговини, а тај је: да се у тренутку, кад се успостави пећска патријаршија, босанско херцеговачка црква прогласи автокефалном, али онда Беч не би могао да постигне оно, што би постигао кад би онемогућио успоставу пећске патријаршије у потпуном опсегу њеном, — а то би постигао кад би велики део бивше пећске патријарашке области сјединио са карловачком патријаршијом и карловачком патријарху прибавио титулу наследника пећских патријарâ. С последом на бечке тежње у спољашњој политици то је од великог значаја, па ма колико „Пестер Лојд“ порицао.

Догађаји на Балкану.

Револуција у Албанији.

Положај Драча је више него критичан. После оног несрећног нападаја на усташе и пораза Миридита и Малисора код Рашбула усташи без престанка нападају варош, те не дају браниоцима ни часка одмора. По рачуну страних дописника у Драчу, усташа има око 18 хиљада, а непосредно под Драчем има их око 6 хиљада. На супрот њима стоји неколико стотина изаурених жандарма и добровољаца и непоуздани Малисори и Миридити, који више и неће да нападају усташе. Уз то се у Драчу свуда говори, да је пуна варош шпијуна и усташких присталица, те су на дневном реду сумњичења и неповерења, што још већма отежава одбрану града. Усташи до сада, истина, нису успели да продру у Драч, али

гарске одеће ближила више мрко-жућкастој и жућкасто зеленој и била теже уочљива, јер се лакше слагала са бојом околних земљишних предмета. Једино што је код Бугара лакше падало у очи и јаче их истицало, то су њихове шапке, које су далеко уочљивије од српских шајкача; исто тако и шарено у оделу код појединих њихових јединица само је олакшавало уочавање.

Код извесних турских јединица биле су њихове парадне капе (калпаци) и разуме се да су и оне олакшавале уочавање.

Сем овога, Турци су Србима олакшавали уочавање циља још и тиме, што никако нису мировали, већ су се појединци сваки час издизали, намештали у рову, трчкарали по рову и у назад, док се код Бугара није могло видети ни жива душа, иако су често дизали из рова паклену дреку. Чувен је са овога цео 12. бугарски пук, с којим је при освајању Једрена (13. марта 1913) држао везу српски четврти прекобројни пук. Бугари су неколико пута извештавали да се тај пук кренуо напред, али из рова није изишао ни један војник, него су се страховито дерали „ура“.

На основу искуства, стеченог у нашим последњим ратовима, долази се до закључка: да маскирање заклона у много већем степену отежава уочавање циљева, нарочито када је правилно изведено, што не захтева тако много труда и времена. Поједини бугарски стрељачки заклони, подигнути на Великом Говедарнику у реткој шумици у више реди, били су тако добро маскирани, да их је врло тешко било уочити и кад се пришло на 500 метара. Нарочито су пушкарнице биле згодно постављене и биле су са мањим отворима, који су се пројектовали на земљиште одмах позади заклона.

Кад се има на уму, да ће умешан бранилац редовно прибегавати брижљивом маскирању заклона, онда је јасно, да ће уочавање циљева бити отежано.

Турци у доста случајева нису прибегавали маскирању заклона, што је, разуме се, само Србима користило (Битољ — село Кукуречани; — Сјеница — утврђења око ње: Вел. Дубиље, Лупоглав, Пета. Бабин Вијенац и Радишић: итд. итд.). Међутим, маскирање њихових стрељачких заклона на Скадру спада у најбоље радове ове врсте. Очевидци, који су по паду Вел. Бардањола обилазили њихове ровове, веле да су им заклони без грудобрана било просто у камену истесани и да су за заклон од шрапнелних парчади имали преко рова местимично пребачен таласаст лим. За наслон за пушку и у исто време заклон главе од ока служили су џакчићи с песком.

Код Бугара је међутим, као што је поменуто, оно маскирање заклона вршено врло брижљиво и врло вешто. Тако су они често пута стрељачке заклоне за групице од два до три стрелца на овај начин маскирали: заклон је рађен и земља набацана обично у виду лука. У земљи су на крајевима овог лука (по дубини заклона) побацали јаче пруће или гране с оба краја, тако да је пруће било лучно извијено; сад би преко ових попречно набацили 3—4 гранчице с лишћем, а они се подвлачили у ров испод ове маске. Чисто је неверо ватно, колико овако проста маска отежава уочавање. У почетку рата с Бугарима, прилазило се и на 300 метара, па се тек онда могли и то где где да уоче ови стрелци.

Код Белоградчика бугарски се положај стрмо (готово вертикално) издизао из удоља, које га је одвајало од наших положаја. То је управо био камењар управан као зид. На гребену су Бугари били подигли једноставне стрељачке заклоне за целе водове, па чак и чете, и ови су се лако могли да уоче. Но на самој стрмој страни камењара било је много рупа, пукотина, јама и шупљина. У њима су, према величини пукотине, биле се увукле по две до три бугарске комите, па како им се боја одела слагала са бојом камењара, невероватно тешко је било уочити их. Пошто се камењар стрмо уздизао, а пукотине су ишле у дубину стене, то им наши шрапнели нису ништа могли да науде, већ смо морали да их пушчаном ватром очистимо. По заузећу Белоградчика нас неколицина обилазили смо и ове јамице и нашли у свакој по 2—3 сандука муниције, судове за воду и једну справицу за дозивање и одржавање везе, конструисану на принципу мехова и подешену да се већим или мањим извлачењем двају клипова добија глас час гугутке, час сеоске штенади, час овчарских рундова. Бугари су у јако испресецаним и покривеном земљишту за одржавање везе употребљавали звонца. То су нарочито чиниле њихове комите.

Колико су далеко Бугари отерали у вештој употреби маске (као и у лукавству) сведочи не само огроман број случајева, где су они постављали стрелце на дрвета, већ и већи број случајева да су чак и поједине митраљезе пели на дрвеће, а Срби се намучише тражећи место где је то оруђе, што им губитке наноси.

Интересантна је ствар, да су српски војници веома лако схватили циљ, па се у много случајева дешавало да га они уоче пре од старешине. Ово се објашњава тиме, што је српски војник — проводећи највећи део времена у пољу — навикао се да поједине земљишне предмете врло лепо распознаје и на већим даљинама, па чак и да их разликују једне од других, и кад су доста слични.

У другом, српско-бугарском рату учинила је моја недовољна извежбаност у руковању са цајговим догледом, да у неколико случајева војници

како је одбрана града све слабија може то да буде сваког часа. Са енглеских, талијанских и аустријских бродова искрцани су већи одреди војника, али је овима строго заповеђено, да се имају ограничити само на заштату кнеза, породице му, европских дипломата и странаца. Енглески адмирал, који је преузео врховну команду над међународним бродовљем под Драчем, саветовао је кнезу Виду, да се склони са својом породицом на који убојни брод. То исто му је саветовао и талијански посланик Алијоти. Кнез је то одбио, али су учињене већ све предспреме, да се у сваком часу може са својом породицом и пратњом склонити на бродове. У самој вароши међу становништвом влада велики страх. Усташи су већ у неколико пута продрли до самих градских зидова, али су свагда сузбијани. Становништво страхује, да ће усташи, кад продру у варош, све сравнити са земљом. Војницима са међународног бродовља наређено је и то, да у том случају имају спречити проливање крви између усташа и кнежевих трупа. Једино још уздање је, да ће још можда у последњем тренутку стићи трупе Пренка Биб Доде и Ахмеда беја Мађанца. Ала и то уздање је врло слабо. Где се Ахмед бој налази, то се управо не зна. Пренк Биб Дода налази се у Гурзи, које место лежи 15 километара јужно од Љеша и неких 57 километара од Драча. Изгледа, да се ни једном ни другом баш не жури, да притече у помоћ Драчу. Према томе је опће мишљење, да је пад Драча неизбежан, а онда ће бити запечаћена и судбина кнеза Вида. Ни кнежеве присталице, такозвани националисти, не уздају се више, да ће се кнез моћи одржати на престолу. Римска „Трибуна“ доznаје, да су националисти решили, да понуде албански престо млађем сину бугарског краља, принцу Кирилу. Како су ти такозвани националисти у вези са Бечом, биће да је то бечка жеља.

Грчко-турски заплет.

У Атини сваког часа очекују одговор турске владе на грчку представку и тада ће према томе одговору удесити даље своје држање. Положај је још увек врло тежак и једино је уздање у велике силе, да ће оне моћи спречити грчко-турски рат. Из Цариграда јављају, да турска влада озбиљно настојава, да спречи даља прогањања грчког становништва. Министар Талат беј дао је позатварати многе Турке, који су пљачкали и убијали Грке, а поскидао је све чиновнике, који нису хтели или нису могли да спрече та насиља. Ти гласови су учинили повољан утисак у Атини. — Бугарска влада је службено изјавила, да ће у случају грчко-турског рата остати посве неутрална. Та је изјава пала после руске опомене и румунске претње.

Будућност балканских држава.

У прашком часопису „Словенске месечне свеске“ написао је бивши српски министар трговине, Коста Стојановић, чланак, у коме говори о односу Балкана према Европи. У томе чланку Стојановић износи, да данас Србија, Црна Гора, Бугарска, Румунија и Грчка броје 23 милиона становника. Пре балканских ратова за балканске пијаце у већој мери интересовала се само Аустрија и Немачка, но сада после рата интересује се сва Европа. Страни капитал играће важну улогу у ојачању и препорођају балканских држава. Сама Србија мораће да гради најмање хиљаду километара железничких пруга, да би срасла са својим новим покрајинама и ступила у живљи саобраћај са балканским и осталим суседним земљама. Србија ће морати градити железничке пруге, дуге 300 километара, да би створила везу између главних средишта у својим покрајинама (Београд, Ниш, Скопље и Битољ), а око 700 километара железничких пруга, да би везала Србију са Јадранским Морем и Босном. За изградњу тих пруга Србија ће требати око 250 милиона франака, за друмове 60 милиона, за поморске бродове 10 милиона, за пристаништа на мору 20 до 30 милиона, у свему око 400 милиона франака. Да то све изведе требаће 15 година, дакле годишње Србија ће посредно требати око 40 милиона страна капитала. Како ће и Грчка, Румунија и Бугарска морати такође много улагати ради привредна процвата, то ће балканске државе требати годишње око 300 милиона франака. А свега ће све требати најмање 3 милијарде, који ће се новац већином позајмити са стране. Тим капиталом, када се рационално уложи у привредна предузећа, балканске државе ће за 10—15 година удвојити производњу и државни и народни предрачуни биће им кудикамо већи. Данас бруто предрачун свих балканских држава износи $1^1/_2$ милијарду, а сва производња отприлике $7^1/_2$ милијарда. После 10 до 15 година предрачуни ће износити око 3 милијарде, а производња 15 милијарди. Потреба ће донети, да од балканског савеза постане савез држава, који ће бројати око 50 милиона становника.

Румунска престона беседа.

У престоној беседи, којом је румунски краљ Карол отворио румунски сабор, истиче се, да су односи Румуније са свима државама врло добри. Румунија бодро пази, да се одржи равнотежа на Балкану, која је успостављена прошлог лета и у тој својој тежњи уједиње се са свима онима, који теже то исто, као и са онима, који се боре за учвршћење европског мира. Затим је јако наглашена недавна посета руског цара у Констанци, која је много подигла углед Румунији у Европи. Та је посета уједно за Румунију и драгоцени доказ, колику вредност придаје моћна руска држава румунском заузимању за мир, а она је и ново признање заједничкој борби у 1877. години, као и доказ све пријатељскијем односу, који постоји између Русије и Румуније. — У дипломатским круговима је јако запажено, да се у румунској престоној беседи ни једном речи не спомиње Аустроугарска.

Изјава руског министра Сазонова.

Букурешки лист „Виторул“ доноси изјаву руског министра спољних послова Сазонова, који изјављује, да је у Букурешту стекао уверење, да у будућности ништа неће моћи нарушити пријатељство између Русије и Румуније. Обе државе спајају исти интереси и иста мирољубива политика. За време балканске кризе Русија није терала личну, себичну политику, него политику са вишег гледишта, која води рачуна о интересима европског мира. Румунија је много допринела успостављају мира на Балкану, што јој је јако морално подигло у очима великих сила. Због грчко-турског сукоба и у Русији и у Румунији су озбиљно узнемирени, јер обе државе имају заједничких економских интереса, у које тај сукоб задире непосредно. Обе желе, да се сукоб реши мирно. Ако би ипак дошло до рата, Сазонов држи, да се Бугарска неће мешати. Руска влада жели, да и албански кнез успе да створи мир и ред у Албанији, иначе ће Албанија бити стална опасност по мир.

голим оком уоче циљ пре мене, мада сам га јасније могао видети.

Да на овом месту поменем и склоност српског војника да радије гађа видније и маркантније циљеве не водећи рачуна који су му од њих опаснији. Један официр прича: На Куманову, на крајњем десном крилу 18. пешад. пука, била је другог дана битке и моја чета из VIII. пука I. поз. развијена за борбу. Извршио сам поделу ватре и како сам одстојање добио од суседне чете из 1. батаљона 18. пука, већ нађено, успех моје ватре одмах се осетио, јер је турска ватра одмах постала нетачнија и ретко који метак да ми је ранио војника (за читав час свега 2—3 војника избачена из строја). Обилазећи стрелце приметим, да из десноприлног вода, где је под моју команду, после ојачавања утурањем, дошло тријестак осамнаестака, има двадесет и неколиколико војника избачено из строја. Приближим се и сам њиховој карпи и после дужег посматрања уочим позади једног тешко приметног заклона (с врло малим грудобраном) петорицу Турака, које ни један војник није гађао. Стога су они, као да су на стрелишту, безбрижно гађали и избацивали ми редом људе из строја. Ни водник их није био уочио. Ја наредим једној десетини, пошто су их прво добро уочили, да их узме на око и они су брзо били ућуткани“.

За лакше означавање циљева најчешће су употребљавани поједини маркантнији земљишни објекти. При томе се помагало руком, шаком, педљем или прстима, да би се циљ што боље означио и да би га и сами војници што лакше уочили.

Нечувено насиље у ствари школског одбора у Перлезу.

Издржавалац овдашњих комуналних школа је политичка општина, која на ту циљ троши годишње око 35.000 круна.

Општинско представништво из сопствене побуде учинило је у свакој прилици за своје школе све, што је било потребно и целисходно, и то у тако обилној мери, да по сређености учитељских плата, по броју наставничких снага према броју деце и по ретко лепој модерној школској згради ова установа може као узор послужити за целу жупанију, а то је и од самих претпостављених власти у више маха и признавано. Да видимо сад, како се баш од стране тих претпостављених власти и поред свог изјављеног признања — цени и награђује савесни рад такове општине.

Од укупно 10 учитељских снага, раде на школама са чисто мађарским наставним језиком 4 снаге са нешто преко 250 уписане деце; те према томе долази на сваку снагу једва нешто преко 50 деце и ту се онда заиста не може ни говорити о каквој преоптерећености наставничких снага. У III. и IV. спојеном разреду тих школа уписало се које силом које милом 10 деце више, но што би то по школској уредби оправдано било, али је фактички похађало те разреде и поред највеће строгости и зивкања једва око 70 до 73 детета, дакле мањи број, но што је то школском уредбом предвиђено. Догодило се ваљада у 3 до 4 пута у години, да су оба разреда полазила и 83 детета.

Та по себи у истини незнатна околност послужила је неким овдашњим штреберима за разлог, да покушају на општински рачун створити синекуру за неухљебљене рођаке моћне господе и да омогуће, да се учитељ, брат овдашњег католичког попа, канторских дужности отресе, а не мање и да покажу, да су веће патриоте и од самих правих Мађара, те затраже оснивање још једног новог учитељског места, да би ову општину оптеретили са нових 3000 круна годишњих издатака и да је тако награде за њен досадањи савестан рад ли само зато, што на папиру постоје више уписаних десетак ђака. Пошто се та нова успостава тиче школа са чисто мађарским наставним језиком, то ће се за ту идеју лако задобити и власт — нарочито када се претходно пружи претом на већину српску у општинском представништву, као да је она једино зато противна том потхвату, што је у питању мађарска школа. Међутим је таково тумачење и подметање већ давно отрцана уједурма — но која је на жалост код власти и овог пута упалила.

Са непобитним доказима о непотреби оснивања тога места, како школски одбор тако исто и општинско представништво у два маха одбило је те покушаје, а наведене разлоге са којих се то учинило, усвојиле су и претпостављене власти.

После краће паузе у овом питању наста право врзино коло код покретача, и почеше се довијати свим могућим начинима да се бар школски одбор у том питању што пре скрха.

На једном се појави нова личност у особи овдашњег општинског лечника дра Паје Хорвацког, која затражи на основу неке министарске наредбе, да се она имаде уврстити у чланове школског одбора по природи свога званичног положаја. Школски одбор не беше мишљења дра Паје и на основу школске уредбе за бившу Војну Границу, која је још у пуној снази, одбије захтев докторов; јер министарска наредба на коју се доктор позивао и ако постоји, не може натрти још постојећу школску уредбу за бившу Војну Границу, у којој уредби ни помена нема, да је и општински лечник на свом положају члан месног школског одбора. Сад су наступиле притужбе између доктора и шк. одбора. Више власти ставиле се на страну доктору, а највише управног судишта није дошло ни ни у положај да ову ствар реши, јер су сва акта враћена школском одбору са напоменом, да се иста управном судишту не могу на решење поднети, пошто се је управно судиште не знам каде се прогласило ненадлежним у таковим споровима. Председнику и перовођи школског одбора буде под претњом дисциплинарне истраге наређено, да доктора имају у будуће као члана школског одбора у седнице позивати. Школски одбор, доби са др. Пајом један званичан глас више, а идеја оснивања новог учитељског места једног новог присталицу. (Свршиће се.)

Вести из места и са стране.

И опет: автономија пред судом!

Јуче је Мита Клицин примио позив на рочиште, које ће се одржати пред оптужним сенатом у Сегедину 22. јунија (3. јулија) о. г. у ствари тужбе државног одветника због дражења против власти. Сенат ће расправљати о приговорима, које је Мита Клицин дао против оптужбе још у ав-

густу прошле године. У новембру 1913 године било је прво рочиште за приговоре, али суд је тражио да се набаве Лукачеве наредбе, што је и учињено, али је ствар одгођена, док се није пред поротом расправила прва парница због автономије. Предмет оптужбе је чланак *„Црквене општине и борба за автономију“*, *у коме је одговорено „Србобрану“ на приговор, да борба црквених општина није потребна.* Државни је одветник прискочио „Србобрану“ у помоћ и подигао оптужбу, да би угушио борбу за автономију. Наша автономија ће дакле још једанпут доћи пред поротни суд, јер Тисина влада хоће да одбрани незаконита комесаријат!

У хатар истине.

Према добивеној информацији забележили смо наредбу епископа Летића о завршној школској свечаности као сметњу учитељству, да узме учешће у видовданској прослави. Међутим смо са позване стране извештени, да та наредба нема никаквих задњих намера, него једино служи интересима школе. Тој свечаности је сврха, да народ загреје за школу. Она ће се сваке године одржати последње недеље у јунију, а ове године пада баш на Видов дан. Школски савет је још прошле године наредио, да се испити не смеју држати пре 17. (30.) јунија, где је један учитељ, а где их је више, онда последњих дана у месецу тако да се сврше 17. (30.) јунија. У програму школске свечаности је певање, декламовање и учитељев говор о важности школе. Који учитељ тражи — добиће допуст.

Концерат чланова загребачке опере у Новоме Саду.

Г. Душан Будимировић умолио нас, да исправимо нашу белешку, у којој је стојало да је он драматург загребачке опере. Он је био драматург народног позоришта у Осеку, а сада се налази у Загребу и овлаштен је у име одбора да учини припреме за концерат чланова загребачког (и евентуално чланова осечког) позоришта.

Премештај дра М. М. Ускоковића.

Пишу нам из Београда, да је наш одлични сарадник и књижевник српски, г. др. Милутин М Ускоковић, краљевим указом, а на предлог министра народне привреде, премештен из царинске управе министарства финансија за секретара трговинског оделења министарства народне привреде.

Исправка.

У јучерашњем јутарњем броју „Заставе“ стоји у *политичким записима*, да је *„Унзер Блат“* србијански лист, а треба да стоји: *србождерски.* У истом чланку стоји „дважење“ — а треба да стоји „дражење“.

Кратке вести.

— Приликом оштрог пуцања топова у Озету (Француска) пало је неколико граната у оближња села, а једна је девојка смртно рањена.

— Приликом прелаза француских топова преко понтонске ћуприје на Рајни уплашили се коњи и скочили у воду. Један тобџија и два коња удавише се.

— У Кракову води се главна расправа против Бориса Ласкиде због шпијонаже. У Черновицу води се расправа против *тајног полицаја* Владимира Сењука и Фане Јоинович због шпијонаже у корист Русије.

— Бежанијски берберин Светозар Серафиновић дочекао је ноћу свога противника Гају Королију, избо га ножем и претукао. Королија је смртно рањен пренесен у земунску болницу, а Серафиновић је одведен у затвор

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се благо време и на много места киша са буром.

Код побољевања жучи и јетре

од велике је важности лака и редовна столица. Научним помострањем на ц и п. бечкој опћој болници, дошло се до закључка, да онај, који осам дана узастопце по једну чашу „Франц Јосифове“ горке воде употребљава, не само да постигне довољно испражњење, него и жутицу умањава. Франц Јосифова вода добива се у апотекама, дрогеријама и колонијалним трговинама. 171 1—1

Привредни гласник.

Од шегрта занатлије — па до највишег положаја у држави.

Пре неколико година умро је председник велике француске републике *Феликс Фор.* За тим племенитим и омиљеним сином својим жали велики културни народ француски, који га је као најдостојнијег свога сина чак за свог председника изабрао. Феликс Фор почео је као кожарски шегрт радник. Био је — истина — увек одличан, озбиљан и на свом месту у сваком погледу. Доспео је тако и да стече у части и поштењу велико имање, а још већи углед и поштовање, и да одскочи уједно и као народни патријота и првак, те да буде међом великог, слободног народа и први, најпрви Француз свога доба. Ето, шта може да постигне вољан, озбиљан, вредан, штедан и поштен шегрт и радник — чак и у Француској! А код нас? Код нас има још увек такозваних интелигентних људи, који мисле да је за Србина достојније и прикладније бити туђ жандар, пандур, писар или егзекутор него поштен или самосталан радник — занатлија Је ли онда чудо, што смо довде дошли? — Ми се заносимо за неким господством, измичемо се од часног рада, а упадамо у најропскије туђе послове и службе. Док ми тако, дотле се из дана у дан довлаче туђи радници, занатлије и остали привредници, па зарађују и теку овде велике капитале и имања, а потискују, мрзе, презиру и поткопавају нас. Нама долази најгори и најнеспособнији елеменат са Запада (јер оно што ваља, остаје тамо и не долази амо) долазе све то више и све то већма. Хоћемо ли даље гледати, узмицати и пропадати, или је ред, да се и ми одлучимо за озбиљан, стваран, истрајан и поштен рад?

Извештај са бечке берзе.

Од кр. повл банкарског и меничног деоничарског друштва „Меркур“ у Бечу примили смо овај извештај: Успешна (?) одбрана Драча и добри изгледи нове француске владе, да спроведе зајам од 900 милијона франака, као и наде на мирно решење грчко-турског спора — опоравиле су прилике на берзи. За бечку је берзу можда још важнији био мајски извештај гвожђарског картела и тумачења уз тај извештај Гвожђарска индустрија имала је тешке дане од маја прошле године, али јер је овогодишњи мајски извештај бољи од прошлогодишњег, мисли се, да ће и од сада бити боље, те да ће се до краја године надокнадити оно, што је у прва четири месеца изгубљено. Цене су папирима гвожђарске индустрије још увек ниже него лане. У последње време им је скочила цена прилично. Велико је интересовање за акције чешких фабрика свих врсти.

Са новчане пијаце.

Увоз робе из иноземства толико је био силан, нарочито увоз хране, да је Аустроугарска Банка морала послати у иноземство за исплату увезене робе 36 200.000 круна. Не памти се, да смо икад морали толики новац слати у иноземство. На новчаној пијаци је потпун застој, јер нема никаквих понуда. Из Њујорка је послато за Лондон 35 милијона круна у злату Готовина злата у Енглеској Банци појачано је са 43 милијона круна и достигла висину од 925 милијона круна. Банчина резерва појачана је са више од 50 милијона круна. Готовина злата Француске Банке појачана је са 51,300.000 франака, а сребро са 4,200.000 франака.

Брзојави „Застави“.

Отигли 7 јунија.

Револуција у Албанији.

Драч. У четвртак из јутра је више добровољаца бомбардовало једним топом са пароброда, што га је албанска влада изнајмила од аустријског Лојда, усташке положаје код Каваје, Рашбула и Шојака. Топовска пуцњава чула се и с оне стране Каваје.

Драч. Потучен је Нуредин беј, син Ферида паше, који је маршираo на Драч.

Скадар. Пренк Биб Дода је изјавио, да ће, ако се Кроја не преда, у име кнежево напасти варош, а када је освоји, оставиће у њој један део својих трупа, а затим ће поћи у Драч, да с леђа нападне усташе код Рашбула.

Драч. Усташи су се јуче прикупљали на једној тачци, да можда ноћу нападну на Драч. С тога је непрестано пуцано на њихов логор.

Драч. Команданти аустроугарских и талијанских ратних бродова овлаштени су од својих влада, да пуцају из топова, ако устаници продру у варош.

Драч. Јучерашњи дан мирно прошао, али су пуцали топови са ратних бродова У вароши је завладао страх. Многе породице побегле су из Драча. Из Констанце дошло 25 румунских добровољаца, да помогну кневу. Синоћ се видело кретање усташа око вароши. На то су почели да пуцају топови са „најмљеног“ Лојдовог брода „Херцеговина“ на усташке позиције.

Драч. Јуче је опет запажено, да се усташима дају знаци из вароши.

Грчко-турски заплет.

Атина. Са добро обавештене стране се дознаје, да одговор турске владе Грчкој још није коначно састављен, јер и заступници великих сила суделују при састављању. Грчка неће трпети, да је Турска одбије под изговором, да нема права да се меша у унутарње ствари Турске.

Промена посланика у Берлину.

Беч. „Фремденблат“ јавља, да је аустроугарски посланик у Берлину, Ђорђен-Марич одступио и да је на његово место постављен принц Готфрид Хохенлое (који је прошле године носио писмо нашега владара руском цару).

Борба у угарском сабору.

Будимпешта. Независњачка странка решила да поведе у сабору најодлучнију борбу против подржављења управе.

Кажњени адвокати.

Петроград. Против 26-рице адвоката, који су напали руску владу због парнице против Бајлиса (који је био оптужен због убијства хришћанског детета у јеврејске верске сврхе) завршена је главна расправа; двојица су осуђени на 8 а остали на 6 месеци затвора.

Полиција пред румунским сабором.

Букурешт. Пред зградом коморе постављена је била полиција. На протест конзервативаца одговорио је председник, да је довео полицију да спречи шкандале у сабору.

Разне брзојавне вести.

Будимпешта. Крилатић Гвидо Продам пао је при лету из крилатице и тешко се угрувао. Нема наде да ће остати у животу.

Беч Овде ухапшен банкар Швол због проневере од 500.000 круна. Признао је, да има три милијона круна дуга.

Нисао. При градњи тунела у Монтграцијану заронила је земља многе раднике. Извађено је 12 мртвих и 7 рањених.

Будимпешта. Јуче је био двобој између барона Алексија Нопче и барона Леополда Борнемисе због неке заљубице. Борнемиса је рањен на прсима.

Издавалац: Мита Клицин.
Одговорни уредник: Мита П. Алексијевић.

Трговина.

Са житне пијаце у Будимпешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 27·60—28·50, банатска К 27 20 до 28·—, бачка круна 27·20—28·—; раж круна 20·40—20·65; јечам за пићу К 15·40—16·20; зоб К 15 30—16 50 кукуруз К 15·10—15·30. У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за октобар К 25·90—25·92; пшеница за април 1915. К 26 08—26 10; раж за октобар К 18·86—18·88; зоб за октобар К 15 86; кукуруз за јули К 15 26 до К 15·28; за август К 15·44—15 56 за мај 1915. К 14 60—14·62; репица за август К 30 40—30 60.

ОСНОВАНА 1870. ТЕЛЕФОН 1238. ОСНОВАНА 1870.

Част ми је п. н. грађанству до повољног знања ставити да се може код мене добити по повољној цени

НАЈБОЉИ УЖАРСКИ ПРОИЗВОДИ

као сваковрсних:

пајвана, штрањака, улара и аласке преће, џакова, пољава, бевова,

дебелих кудељних џакова.

Разноврсна *ишлига* и *конаца* за сараче и папуџије; *покроваца* за покривање коња, *мантлова* за кишу, *канапа* за везивање дувана, *канапа* за везивање снопова, *пољава* што не прокишњавају; *вреће* за вуну, *платнених каблова* и још много других у ову струку спадајућих артиклова.

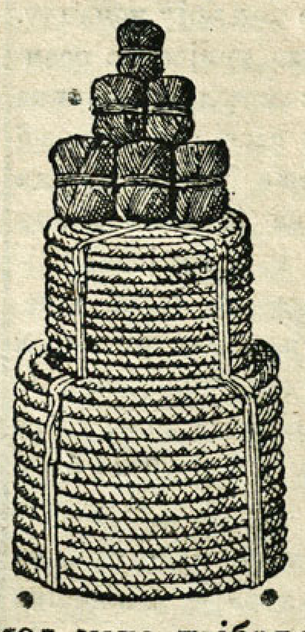

Објављујући ово, молим поштоване потрошаче горенаведених ствари, да ме што обилније у мојој трговини потпомогну, уверавајући их, да ће код мене најбоље и најсолидније бити послужени. Ценовник шаљем на захтев сваком бадава.

С поштовањем

Милан Дакић - Сегедин

188 2— **Palavicsini utca 5. sz.**

ДВОКАТНА КУЋА

НА ПРОДАЈУ! - Кућа која постоји у Новом Саду, дунавска улица бр. 26. у којој има и један пространи локал за дућан, продаје се из слободне руке уз врло повољне услове.

За цену и услове упитати у истој кући у 1. спрату. 886 1—3

ГОСПОЂИЦЕ! ГОСПОЂЕ!

Вечиту младост, бајну лепоту даје један француски крем, чији сам начин прављења, са много труда и трошка непосредно из Француске набавио. Чудновати успех се постиже употребљавањем овога крема већ после 3—4 дана. **Бубуљице, сунчане пеге, лишајеве,** мрље са лица за увек уклони. Успешно брани лице од летње припеке и и црвенила, јер покрије лице као порцулан, али тако да оно ипак остаје меко и глатко. При употреби овога крема, излишни постају сви скупа пудери и сапуни. Исти се прави од најчистијих и најнешкодљивијих средстава о чему се свако може уверити. Масти не садржи у себи, зато се одмах упије у кожу и дејство јој се одмах примећује. Овај чудновати крем свако може сам код своје куће без већег труда правити, јер се средство од које се исти прави у свакој лекарни може добити за неколико потура.

Пропис и начин прављења у потпуној дискретношћу шаљем свакоме ко ми пошаље своју тачну атресу и 2 К 10 потура на моју адресу: Pozsgay József, gyógyszerészmester, Kecskemét.

Пробитачно је назначити и доба живота. Наступањем пролећа ово не би требала ни једна љубитељка свога лица да пропусти. Својом ваљаношћу и извреношћу овај крем све друге далеко надмашује. Сваки је пропис снабдевен са веродостојним потписом чувеног француског професора. Пропис другом позајмити законом је забрањено 890 1—1

ПРОДАЈЕМ СВОЈ ВИНОГРАД

у каменичком хатару на иришком друму у величини од 3 јутра 490 кв. хвати са кућом од 3 собе и 2 кујне, шталом, подрумом и целокупном виноградарском опремом. Обратити се на адресу: 885 1-1

Матија Францисти, Каменица (Срем).

Без оправданог разлога

не даје већина домаћица предност правом: Франкковом: додатку за каву.

То су му прибавиле његове врлине:

угодан укус, лијепа боја и велика издашност у потрошку.

ur em 115/26261

Ракије и вина!!

Земљоделци, поседници вршачких машина и гостионичари набављају најбоље и најјефтиније своју потребу ракије и вина код припознате велике фирме Јован Видл, Вршац, темишварски друм 14.

Шљивке ракије по: 50—56—62—70 78—84—1·20—1·30—1·40—1·60 пот. литра. Комовице ракије по: 40—46—52—56—65—72—78—1·00—1·10 1·30 1·50 пот. литра. — Вина бела нова 36—38—40; стара 44—46—50—60—64—68—74—80—90 пот. литра. — Вина црна или шиљера: нова 36—38 40; стара 44—48—56—58—60—64—66—76—86 пот. литра.

Ракије се може од 25 литре, а вина од 50 литара на више слати — бурад се дају у зајам која после потрошења пића се шаљу плаћеним подвозом натраг. 867 3—

ВРЊЦИ-БАЊА.

Посетиоцима врњачке бање препоручујемо станове са пансионом у најлепшој вили „Јели“, која се налази у сред стогодишњег гаја врњачке порте.

Закупница виле, госпођа из Беча, установила је пансион са храном не само укусном но и која у свему одговара захтевима бањске хигијене. Собе са намештајем потпуно су реновиране, а цене погодне, на шта обраћамо нарочито пажњу оној господи и госпођама, које, поред примерне чистоће траже још и потпуну удобност домаћег живлења.

Посетиоци се умољавају да на адресу: „Надзорнику вила „Јеле“ — Врњци“ три дана раније јаве о своме доласку како би их на станици дочекао. 784 6—15

Др. ДРАГ. ШРАГА

специјалиста и оператор за болести ушију, носа и грла. :: :: ::

БЕОГРАД, Позоришна улица број 9.

Ординира од $11^1/_2$ до $^1/_2$4 с. 787 7-15

DARUVAR

КУПАТИЛО. ЈУЖНА СТАНИЦА.

Купалишни лечник др. Шукер.

Жељезне и блатне купке 34—50° С. — Фанго, у ладној води, слободно лежеће лечење. Угљене киселине, ваздушне и сунчане купке. Умерене цене. 611 4—7

Проспекти се шаљу на захтев сваком.

Управа купатила Дарувар — Славонија.

РОДИТЕЉИМА У ПАЖЊУ!

Јефтин конвикт за ђаке у Великом Бечкереку

по 38 круна и од 40 круна па на виша месечно примају се деца у конвикт где ће зацело мађарски језик потпуно научити. За поближе обавештаје обратити се на професора

Erdős Béla
tanár — Nagybecskerek.

722 7—20

Холанд-Америка линија Ротердам

Нидерландско-америчко паробродарско деон. друштво

— У Мађарској протоколисана фирма. —

Недељна вожња: Између Ротердама-Њујорка--Канаде.

Писарна: Budapest, VII. Thököly út 10. 1985 27—50

У Горњем Ковиљу (Felsőkabol) јуна 1914.

ОБЈАВА!

Јављам поштованом становништву **ГОРЊЕГ-ДОЛЊЕГ КОВИЉА** и околине, да ћу на Видов-дан 15. (28.) јуна 1914 отворити најмодерније уређено

КУПАТИЛО „КОВИЉЕ“

Ванредним случајем нашао се особити извор, што је у поседу политичне општине било. Политична је општина исти извор са околином под тим условом мени уступила да се исти

за опште људско добро употреби.

Пошто сам својој обавези задоста учинио, те исти извор за купање најмодерније саградио, са разним угодностима у више класа снабдео, овим најучтивије извештавам поштовану публику, да је ово купатило угодно не само за обично купање, него је удешено и за болеснике тако, да болесници по **лекарском наређењу** могу узимати

тако звана медицинална купатила са различитим медикаменталним додацима према нарави болести.

Публици стоји на расположењу за купање жељезна, електрична, јодна, као и купатила са угљеном киселином; а не мање сумпорна (moussirende Saurestofböder.) оцетна, слана и парна купатила са врућим и хладним тушевима. На тај начин и према лечничком наређењу моћи ће се лечити разне болести, као крвних судова, срца бубрега, шећерна болест, ревматизам, несаница услед нервозе као и остале органске болести, т. ј. болести стомака, неуралгија, скрофулоза астма, затвор и различите женске болести, а особито крвне болести. Новоотворено купатило ће имати у самом купатилу и у непосредној близини купатила елегантно намештених соба по врло умереној цени и добрим јелом и пићем.

Стављајући поштованим читаоцима до знања, молим за многобројну посету.

887 2—3

С поштовањем

ЖИВАН ЧИЧОВАЦ

ВЛАСНИК КУПАТИЛА „КОВИЉЕ.“

Готова је књига:

ОСНОВИ ПРАВНЕ ТЕОРИЈЕ о ДРЖАВИ

од Слободана Јовановића

Друго, прерађено и проширено издање.

БЕОГРАД.
Издање књижарнице ГЕЦЕ КОНА
1. Кнез Михајлова улица, 1.
1914.

799 4 6 *Цена 7.— Дин.*

НЕВЕСИЊСКИ

С ОРЛОВСКИХ КРШЕВА

БЕОГРАД
КЊИЖАРА ГЕЦЕ КОНА
1. Кнез Михајлова улица 1.
1914.

800 4 6 ЦЕНА 3 ДИН.

ОБЈАВА.

Част ми је овим п. н. публици објавити, да сам купом више „конкурсмаса“ и претоварених стоваришта стављен у положај врло јефтине цене у овде набројиним артиклима чинити. — На мом стоваришту има велики избор штофова за мушка одела, сламних шешира, рубља за мушке и за женске, кишобрана и сунцобрана, чарапа за мушке и за женске, џепних марама, краватни, платна, конофоса, зефира, глаце и плетених рукавица, сомотских и свилених пантљика, тепиха, делина и још многих у ову струку засецајућих артиклова. Објављујући то, молим п. н. публику да се у свом сопственом интересу посетом мог стоваришта о свему овде наведеном без обавезе да мора купити увери.

С поштовањем 855

Игњат Бем, - Нови Сад

у кући где је Малетићева штампарија.

2—4

Наша припозната
100 Ф. КАФА ОД СМОКАВА

- - - најбоље се препоручује - - -

ВИКТОР ШМИТ и СИНОВИ - БЕЧ.

197 22—100

ЈЕФТИНИХ ДРВА ЗА ГОРИВО!

На Темеринском друму одмах иза ђерма, шест круна обичан метер или метерски хват 24 круне Особито добре растовине за пекаре или за осталу потребу, најбоље се препоручује већ и зато, што то дрво стаје у пола цене од осталих за гориво дрва и што се исто не мора ни сећи ни цепати. Нарочито препоручујемо то дрво за ложење казана при вршидби и пецарама, пошто је ложење са истим много јефтиније него са угљем Купити се може сваки дан на стоваришту, Темерински друм иза ђерма, као и код нас у канцеларији рибља пијаца бр. 12.

Браћа Шварц
дрвари, Нови Сад.

11—50 647

„КОЛАРИТ“ кожна хартија

са композицијом каучука превучена еластична противу ветра поуздана и сваком времену отпорна

Без икаквог непријатног воња хартија за покривање крова

у садашњости најбоља за кров хартија 256 12 38

Безгранично трајна за превлачење од шиндре кровова врло згодна. Премазивање нити у креч умакање није нужно.

Добива се код Браће Шварца, дрварска и грађарска трговина Нови Сад.

ПРВА ФАБРИКА КОЛА
РАЈХА И ЛЕБХЕРЦА
У НОВОМ САДУ

(НА ЛИМАНУ, У БЛИЗИНИ ЖЕЉЕЗНИЧКЕ СТАНИЦЕ)

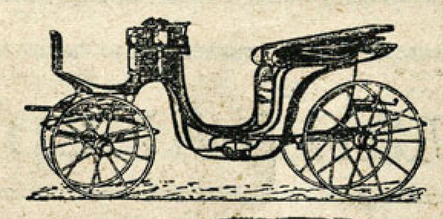

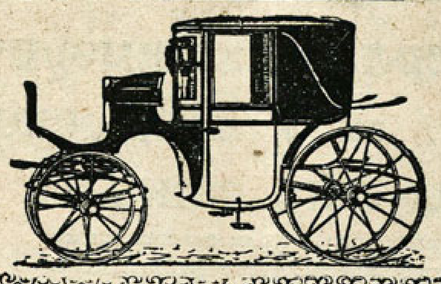

НАЈВЕЋЕ СТОВАРИШТЕ

разних модерних кола од најједноставније до најелегантније израде по јефтиној цени.

ПРИЗНАТО СОЛИДНА ТВОРЕВИНА.

Одликована у Лондону златном медаљом.

Годишња производња преко 300 кола.

Илустровани ценовници бесплатно и франко.
Стара се кола оправљају најбрижљивије или се на жељу и трампе. 813 42—52

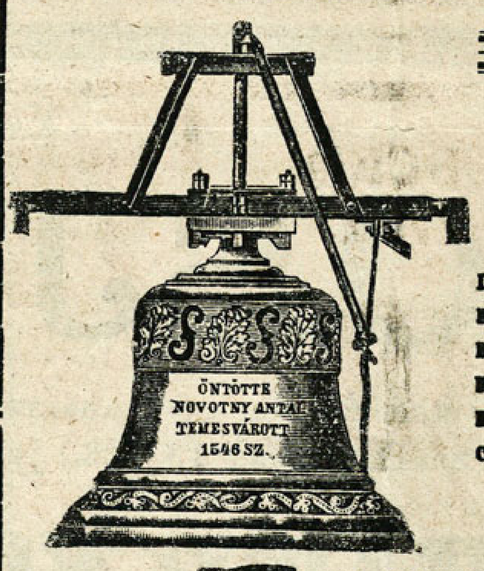

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
СИН АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем 519 11 - 5

од мене израђена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона

која су у горњем делу — као виолина са отвором у виду фигуре S провиђена и која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако уједном патентирано звоно од килограма изједначује са звуком других по старој системи звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала, прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа

Илустровани ценовници и предрачун трошка бесплатно и франко.

На милениумској земаљ. изложби у Будимпешти 1895. награђена са вел. милениумском медаљом

РИБАРСКА БАЊА

на подножју планине Јастрепца. — Железничка станица Ђунис. 540 метара надморске висине. ☐ Сезона од 1. маја до 1. октобра.

Чувена лековита природна сумпорна вода 38° С. Лечи све врсте ревматизма, невралгију, подагру, сифилис, скрофулосу, анемију, болести гениталних органа, парализе, разноврсне поремећаје кретања, кроничне катаре, органа за дисање, болести трбушних органа, срчане болести, кожне болести и женске болести.

Одлично климатско место за слабуњаве и малокрвне особе и за дуже борављење деце.

Топло купатило са три засебна басена и 36 када порцеланских и бетонских душевима, одељењем за масажу и презнојавање (судаторијум).

Хладно купатило са три басена и три породичне каде са душевима.

Кур салон са великом трапезаријом, биљарском собом, салон за женске са клавиром и читаоницом.

Гостионица прве и друге класе, кујна укусна и здрава, јело и пиће по ценовнику, који је од Министарства одобрен. Пића добра и природна.

Посластичарница и бифе. — Пошта, телеграф и телефон. — Апотека са свима медикаментима.

Музика, парк са водоскоком, стазе кроз шуму и остале удобности.

Преко 300 удобних и разноврсних соба са и без намештаја у ново подигнутим модерним вилама.

Ближа обавештења и проспекте даје Управа Рибарске Бање.

ВРАЧАРСКА ШТЕДИОНИЦА У БЕОГРАДУ
КОНЦЕСИОНАР РИБАРСКЕ БАЊЕ.

807 3—10

ШТАЈЕРЛАК!

ваздушно лечилиште у вези са купатилом по методи **Кнајповој** са масажом и паковањем; лежи на огранцима јужних Карпата, обраслим са пра старим боровим и смрековим шумама; према томе освежавајуће бавилиште првог реда са пуним ваздухом хозона; удешеним вилама по швајцарском стилу за становање са 70 са свим комфортом снабдевених соба, са добром рестаурацијом, елегантним курсалоном и са кулом са које се далеко види овај божанствени предео; елегантно намештена рестаурација са терасом, собама за читање и провођање. Божанствени парк, који се у виду тераса пружа према брду, са групама од јела, борова и растова, са погледом на рудничке вароши Анину и Штајлак, са дивним путевима за излете у свим правцима. Удаљено од жељезничке станице у Анини по сата а од Оравице два сата. Отворено је преко целе године, цене су умерене. Проспекти се шаљу на захтев сваком, у месту је пошта, телеграф, телефон и жељезничка станица.

6—8 757 **Штајерлак Анина управа.**

НОВА КЊИГА:

Војислав М. Јовановић

КАРИЈЕРА

БЕОГРАД
Књижара Геце Кона
1914.
Цена 3·— динара.

874 2—4

ПОМОЋНИК шпецерајске бранже, који би се могао као путник употребити, може добити место одмах. Они, који су у шпиратозној струци уведени имају првенство. Оферте на немачком језику ваља упутити на фирму Ehrendiener Ignác, Nagykikinda.

831 3 3

Aspirin

BAYER

ТАБЛЕТНЕ

припознато бол утишавајуће средство, Пошто многе супституције од правог аспирина долазе у промет, то молимо, Аспирин само у виду **Аспирин Таблетни „Бајер“** треба узимати. Оригинални омот са 20 таблетни по ,5 г. К 1 2). Свака таблетна носи жиг Аспирин. — Име **„Аспирин“** стоји под заштитом, према томе биће свака фирма која ово име злоупотреби, суд. прогоњена

ПРВА СРПСКА ТВОРНИЦА КОЛА
МЛАДЕНА МОГИНА У НОВОМ САДУ

Основана 1906. године.

Препоручује се за израду нових каруца и кола по данашњој најновијој фазони, као и преоправку старих каруца, аутомобила и све у ову струку спадајуће послове а све по цени јефтинијој не г. игде.

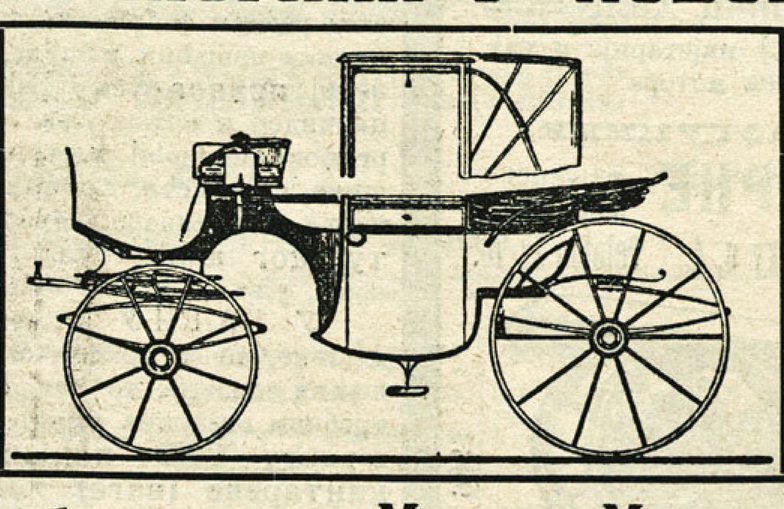

Одликована у Печују 1907.

Стара кола прима у промену. Даље препоручује своје велико стовариште најмодернијих кола сваке врсте. Творница је уређена модерним машинеријама, које креће електрика. Ценовник на захтев бадава.

856 1—3 **С особ. поштовањем Младен Могин, Нови Сад.**

СТЕФАНОВИЋЕВА КАВА

416 14—52

:: ЗЕМАЉСКО ::
ЛИЈЕЧИЛИШТЕ

ИЛИЦА

КОД САРАЈЕВА (Босна)

Стални купалишни лјечник
- Др. ЈОСИФ КОСТИЋ. -

(Сезона од 15. маја до конца септембра). 739 4—10

Радиоактивно сумпорно врело од 57° С. Изврсно дјелује против реуматизма, улога, неуралгија, рахитиса, против свих сифилистичних болести и против болова у зглобовима. Особити успјеси се показују код женских болести свих врста, будући да су у ту сврху уређене врло елегантне блатне купке. — Купељи са угљичном киселином. Лечилиште студеном водом по суставу профес. др. Винтерница, хладне ријечне купке и сунчане купељи.

Три хотела са 120 елегантно уређених соба. Изврсна гостионица. Цијене умјерене. Електрично свијетло. Жељезничка, поштанска, брзојавна и телефонска станица. Интер урбани телефон. — Околица је красна и занимљива, пак се могу правити излети на све стране жељезницом, у колима и на коњу.

Од 15. маја до 15. јуна и у септембру 40% попуста на собним цијенама код боравка преко 6 дана.

Потање обавијести даје бесплатно
РАВНАТЕЉСТВО ЛИЈЕЧИЛИШТА.

„КЛУБ“ ЦИГАРПАПИР

је само онај прави, са овде отиснутим

ЗАШТИТНИМ МАРКАМА

свака књижица садржи тачно 100 листова.

Од подражавања, која су уопште лошија, упозорава се.

1638 30—52

ЦРКВЕНИЦА

МОРСКО И КЛИМАТСКО ЛЕЧИЛИШТЕ ЗА ЗИМУ.

На Адрији једино морско купатило са плитком обалом од 300 метара у море пружајућом се, са ситним песком насутим, тако, да се могу и деца без назора купати. Као морско купатило одликује се нарочито против **шкрофула, рахитиса, нервостеније, бледоће, женских болести хроничног реуматизма,** као климатско лечилиште пак, особито се одликује против свих побољевања, **срца, плућа и бубрега, инфлуенце и маларије.** Купалишни етаблизман првога реда за купање у слободи лети, у **води** и на **песку.**

356 13—15 **ПРОСПЕКТЕ ШАЉЕ УПРАВА НА ЗАХТЕВ, СВАКОМЕ БАДАВА.**

ДРЕЗДАНСКА ФАБРИКА
мотора за гас д. д.

Пређе Мориц Хиле

У средњој Немачкој најстарија и највећа фабрика мотора.

Главни заступник:

КАЛМАР ЕРНЕ машински мерник --

Budapest, VI. Podmaniczky u. 4. Telefon 22-76.

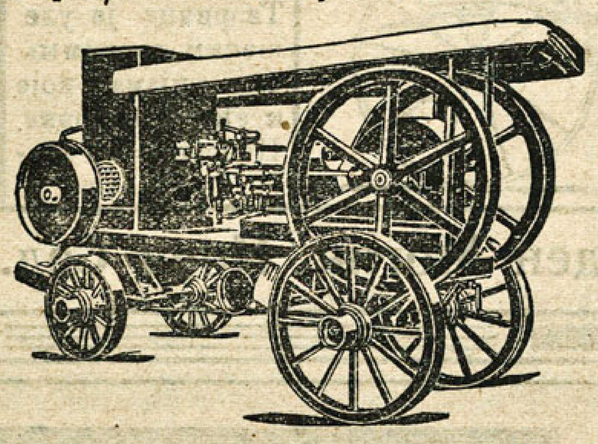

1986 19—52

Мотора у свима величинама

за гас, бензин, петролеум и за сирови олај, као и Дисел гас-усишућих мотора.

На захтев шаље инжињера и прави предрачуне бадава.

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО „РУСАНДА“

У МЕЛЕНЦИМА

Торонталска жупанија (у Јужној Угарској).

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септ. сваке године.

Специјално лечи: Севотину, хроничну реуму, скрофулу у свима њеним облицима и појавама. Кожне болести, које нису биле у стању никакве лековите масти излечити, нарочито Psorias и Prurigo. Код женских неуредан крвоток и живчане болести Сигуран у лечењу костоболе, Caries Neorosis-a, у коме премашује најчувенија интернационилна купатила. Са успехом лечи застарели луес.

Станови се састоје из четири модерна хотела са 74 собе, курсалон, кафана, изврсна кујна, добра музика, цветни парк са удобним клупама. — Гласовир, куглана, билијар стоји на расположењу купалишним гостима.

Ближа извешћа као и проспекте на захтев шаље бесплатно

564 9-30 **Управа купатила „Русанде.“**

ЈЕФТИНИХ МАШИНА!

1 бензин гарнитура од 10 коњских снага са елеватором годину дана употребљавана. 1 бензин гарнитура од 8 коњ. снага. 1 бензин гарнитура од 7 коњ. снага са новим дрешом, 3 мотора од 3 коњ. снаге јака. 1 локомобил од 6 коњ. снага. 1 моторски чамац за 12 особа, од 8 коњ. снага, који иде брзином 10 миља на сат, и 1 мотоцикл од $2^1/_2$ коњ снаге јак. Све у врло добром и исправном стању, продаје се по врло повољној цени. 745 8—9

Гумбигер и Бауман

фабрика машина — Нови Сад

Телефон 287. Мађарска ул. 43.

НОВА највећа и једина српска увозна и извозна трговина руског, америчког и румунског уља и масти за мазање све врсте машинерија

Б. А. ДИМИТРИЈЕВИЋА

СТОВАРИШТЕ У БУДИМПЕШТИ

комптоар у Szentendre, шаље у све крајеве Српства разним фабрикама, парним млиновима, поседницима вршаћих машина, мотора и разних машинерија **правог** руског, Bakuin' уља, **америчког** цилиндер и мотор уља, румунског Dynamo Compressor Automobil уља, као и уља за шиваће машине, коломасти, вазелина, жута и црна, рибије масти за опанчаре, карболинеума, тера и катрана, **турског** црвеног уља за фарбање и штављење кожа, уља за прање вуне и т. д.

У ПАЖЊУ задругама које имају вршаће машине, пошто радим са многим поседницима вршаћих машина, то сам се снабдео са свима потребним стварима за исте и држим стално на стоваришту **поњаве, кајшеве, џакове, кантареве (ваге), лоја, калафоне, кучине и све остале потребе,** које по најнижој цени рачунам, и на захтев на све стране разашиљем С тога обраћам пажњу потрошачима да у свом сопственом интересу, све овде наведене ствари код мене набављају јер ће бити боље и јефтиније послужени него на где код иноверацa. Поруџбине воља слати на 823 4 4

Б. А. ДИМИТРИЈЕВИЋ — SZENTENDRE.

ЦЕЛОКУПАН СОБНИ НАМЕШТАЈ

спаваћа соба у старом немачком стилу, као и поједини делови. Због сеобе продају се по врло повољној цени. Упитати у

ТЕКЕЛИ ИМРЕ УЛ. БР. 5. I. КАТ ВРАТА 8.

879 2—3

УМЕТНИЧКИ ЗУБАРСКИ АТЕЉЕ

ПАСТИ И Д. ЖИГИЋ

у НОВОМ САДУ, Дунавска ул. 26.

врши све послове, који у ову струку засецају,

као вађење зуба, умећање вештачких зуба без непца, зуба са шрафовима, на златним мостићима, са златним крунама, исто тако врши све послове око зуба у каучуку, регулише и поставља целокупне зубне редове.

Сиротињи врши вађење зуба сваки дан од 12 до 1 сата по подне бадава. 502 16—

Деца не би уопште никако смела пити зрнене каве, него само доброга млека с Катрајнер-Кнајповом сладном кавом.

Или топал или хладан, свагда је Катрајнер потпуно нешкодљив, пријатан и, хвала његову преправљању из најбољега слада, нада све окрепљив.

Питајте, молимо, за то свога кућног лекара.

Serbisch K.

ТЕЛЕФОН 325. **СТОВАРИШТЕ!** ТЕЛЕФОН 325.

ЗАДРУГЕ НОВОСАД. ПРОИЗВАЂАЧА СОБНОГ НАМЕШТАЈА

Као савезница земаљске централне кредитне задруге У НОВОМ САДУ.

Кошут Лајошева ул. бр. 44. Кошут Лајошева ул. бр. 44.

Препоручује своје богато стовариште сопственог производа собног намештаја по врло солидној цени,

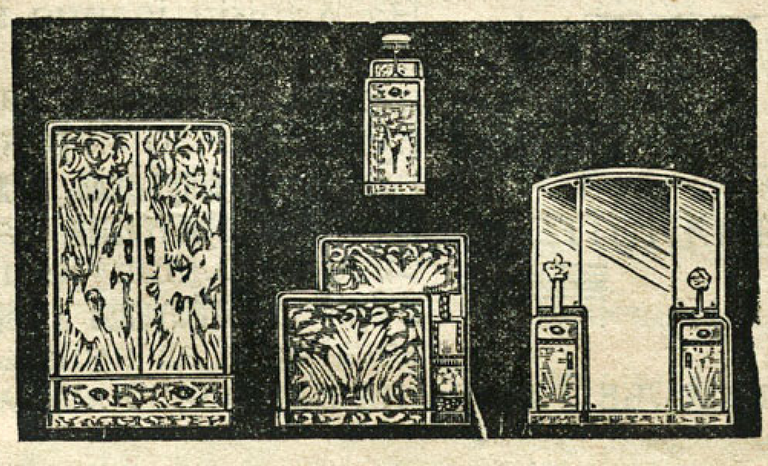

и НА ОТПЛАТУ.

41— 1852